

Saamelaismuseum Siidan kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle Kulttuuripoliittisesta selonteosta

viite: VNS 8/2024 vp Kulttuuripoliittinen selonteko.

Saamelaismuseum Siida kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle kulttuuripoliittisesta selonteosta (VNS 8/2024 vp). Saamelaismuseum Siida lausuu asiasta museolain (314/2019) 9 §:n mukaisena valtakunnallisena vastuumuseona erikoisalansa, saamelaiskulttuurin osalta.

Saamelaismuseum on maamme ainoa alkuperäiskansamuseo ja Suomen saamelaisten kansallismuseo. Saamelaismuseum Siidan tehtävänä on vaalia saamelaista kulttuuriperintöä ja tukea saamelaisten kulttuurista itsetuntoa. Saamelaismuseum Siida valittiin Vuoden eurooppalaiseksi museoksi (EMYA) vuonna 2024 ensimmäisenä museona Suomessa. Siida on myös vuoden museo 2024 Suomessa.

Saamelaismuseum Siida kannattaa selonteon visiota ja tavoitteita, jotka korostavat sitä, että taide ja kulttuuri ovat maamme vahvistava ja yhdistävä voima ja että kulttuurilla on vahva yhteys elinvoimaan. Saamelaismuseum Siida tukee tavoitetta, että monimuotoinen ja saavutettava kulttuuri on jokaisen oikeus. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä tai taloudellisista resursseista.

Saamelaismuseum Siida haluaa kuitenkin tuoda esille, että saamelaisille kulttuurikysymyksissä korostuu valtaväestöä selvemmin ihmisoikeus- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat Euroopan ainoana alkuperäiskansana. Suomessa saamelaisten asema alkuperäiskansana on tunnustettu Suomen perustuslaissa, ja sen mukaan saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan sekä siihen kuuluvia perinteisiä elinkeinojaan.

Saamelaiskulttuuri elää monien ulkopuolelta tulevien muutosvoimien keskellä, mitkä haastavat oikeutta oman kulttuurin ja kielten ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Merkittävimmin saamelaiskulttuurin elinvoimaisuuteen vaikuttavat ilmastonmuutos, luontokato, vihreä siirtymä kaivoksineen ja tuulivoimaloineen, matkailu, valtiontalouden haasteet sekä epäselvä lainsäädäntö koskien saamelaisten itsemääräämisoikeutta.

Saamelaismuseum huomauttaa, ettei museoala näy selonteon tunnusluvuissa (esim. luovien alojen liikevaihtoluvut), vaikka museot ovat merkittäviä kulttuuriperintötoimijoita. Selonteossa tulisi huomioida museoiden elinvoimavaikutukset. Museoilla on laajaa aluetaloudellista vaikuttavuutta; ne ovat osa alueellista elinkeinopolitiikkaa ja merkittäviä syitä kulttuurimatkailulle.

Taina Máret Pieski,
Museonjohtaja
Saamelaismuseum Siida
17.3.2025
D.s. 1096

Esimerkiksi Saamelaismuseum Siida on Pohjois-Lapin merkittävä vetovoimatekijä: Inarin kylällä on vajaa 700 asukasta ja Siidassa vierailee vuosittain yli 140 000 kävijää yli sadasta eri maasta. Maksavia näyttelykävijöitä vieraista oli vuonna 2024 ennätykselliset 82 000 kävijää. Tämä tarkoittaa arviolta 6,5 – 30 miljoonan euron lisätuloja alueelle. Tutkimuksen mukaan museon päiväkävijä käyttää museomatkallaan noin 80 euroa ja yöpyvä museokävijä vastaavasti 370 euroa (lähde Museoliiton kävijätutkimus /Taloustutkimus, 2022).

Kävijäennätyksistä huolimatta Saamelaismuseum Siida on muiden museoiden tavoin täysin riippuvainen valtiontuesta kasvaviin toimintakustannuksiinsa. Museo on kärsinyt jo vuosien ajan liian pienistä henkilöresursseista. Uusien valtionosuusleikkausten seurauksena lakisääteisten valtakunnallisen ja alueellisen vastuumuseon tehtävien hoitaminen on entisestään vaarantunut. Saamelaismuseon toimintaan vaikuttaa myös se, että Siidassa toimivaan Metsähallituksen luontopalveluihin kohdistuu samanaikaisesti merkittävät leikkaukset. Jaamme Siida-kiinteistön vuokratulot ja vastaamme yhdessä näyttelytoiminnasta.

Saamelaismuseum Siida onkin äärimmäisen huolissaan valtion leikkausten vaikutuksista erityisesti saamen kieliin ja -kulttuuriin sekä saamelaisen kulttuuriperinnön suojeluun, tallentamiseen ja saavutettavuuteen. Saamelaisten oikeus omaan kulttuuriperintöön ei toteudu siten kuin pitäisi.

Saamelaismuseum Siida kantaa huolta koko kulttuuriperintöalan osalta siitä, miten selontekoon kirjatut kunnianhimoiset ja sinänsä erittäin kannatettavat tavoitteet toteutuvat 2020-luvulla, kun samaan aikaan kulttuuriperintöalalle on kohdistettu historiallisen suuret valtion leikkaukset ilman vaikutustenarviointia. Samalla tulee uhatuksi maassamme pitkään ollut perusajatus siitä, että julkisella rahoituksella voidaan taata kulttuurin saavutettavuus kaikille.

Taina Máret Pieski
Museohoavda
Sámemusea Siida

Museonjohtaja
Saamelaismuseum Siida